

Fritiden som det afslappende og alvorligt sjove præstationsrum (1).

Jesper Larsen, fritids- og ungdomspædagog, MA i Ledelse og Organisationsudvikling.

Indledning

Denne artikel er den første af to. De to artikler vil tilsammen pege på fire elementer som jeg finder afgørende for udvikling af et rigere sprog om fritid samt fritids- og ungdomspædagogik.

For det første argumenterer artikler for, at fritiden ikke er et særligt præstationsfrit rum, hvad det nogle gange i den seneste tid har været italesat som (se: [Lad os genetablere præstationsfrie rum for børnene - BUPL 2021](#)), men at fritiden er et både *afslappende* og *alvorligt* samt, og helt afgørende, et *sjovt* præstationsrum.

For det andet, og med baggrund i det første, vil artiklerne udfolde hvad vi kan forstå ved afslappende og alvorlig fritid samt disse to rums indbyrdes forbindelse til begrebet dannelse.

For det tredje udfolder og teoretiserer artiklerne over begrebet sjov, og hvorfor sjov er vigtigt, for derefter at anlægge et børneperspektiv på hvad sjov er for fænomen.

For det fjerde hvad pædagoger gør i deres arbejde med sjov – ikke kun for sjov skyld, men for alvorligt sjov.

Når du lever, kan du ikke – ikke præstere

Livets natur er at skulle præstere, og det vil altid være fyldt med mål om at skulle handle eller gøre i verden. At leve et menneskeliv er præstation i sig selv. Vi møder verden, og det møde vil give os erfaringer. Når vi erfarer noget, vil mennesker aktivt søge at gøre noget ved det, handle i verden, og dernæst vil vi være tilfredse med resultatet eller vi vil søge at gøre noget på baggrund af resultatet. Ikke at præstere er dødkedeligt i den mest bogstavelige forstand, ikke at præstere er lig med døden.

Den afslappende fritid afsættet for dannelsen.

Den afslappende fritid er kendetegnet ved, at den ikke kræver en særlig indsats af deltagerne. Den afslappende fritid kan forårsage psykologisk smerte, livslede, sløvhed, hvis der er for meget af den i livet – tænk blot på den fritid og manglende struktur, der fulgte med Corona.

Vi ser, at den afslappende fritid rummer en umiddelbar useriøs og ikke særligt opbyggende side, men denne useriøse side kan føre til visse fordele for den enkelte og for fællesskabelsen – eksempelvis som rum/pause fra at skulle præstere noget, som er bestemt af andre, eller fremmedstyret - kreativitet, infotainment, opretholdelse af det sociale igennem samtale, give et højt niveau af intimitet, trivsel, livskvalitet og værdsættelse af skønhed. Der er her, der er rum til blot at være, eller som en 12-årig i en fritidsklub udtrykker det:

”Man kan godt lige have taget en fodboldkamp, og så er det ret fedt, at man bare kan sidde og slappe lidt af med sig selv og sin telefon, inden man går videre.”

I den afslappende fritid er der frihed. Her er de udefra kommende krav suspenderet, og denne suspension er nødvendig for dannelsen.

Det er i den afslappende fritids pause, at der opstår et rum for, at vi kan bøje os imod hinanden i f.eks. samtale og finde frem til, hvad vi alene og sammen skal beskæftige os med i livet.

Herefter suspenderes den afslappende fritid og glider over i den alvorlige fritid. Dermed kan man også argumentere for, at friheden til pause og den afslappende frie tid er en forudsætning for dannelsen. Men lad os kaste et blik på den alvorlige fritid.

Alvorlig fritid

Alvorlig fritid drejer sig om en eller flere aktiviteter eller indbyrdes forbundne handlinger, som skal følges for at opnå et resultat/produkt, som findes attraktivt for deltagerne, men den er ikke forbundet til *”levebrød”*. Den alvorlige fritid rummer en række personlige udviklings- og dannelsesmuligheder.

F.eks. kan den medvirke til at udvikle værdifuld identitet, følelser af at ens potentialer bruges, man kan udtrykke viden som værdifulde erfaringer og bærer masser af gode minder med sig. De personlige muligheder i den alvorlige fritid er forbundet til en række sociale muligheder, f.eks. samvær, at møde mennesker, få nye venner, medlemskaber, skabe sammenhæng i en fragmenteret social verden, kan skabe følelser af nødvendighed for fællesskabet – producere og hjælpe kollektivet med værdifulde bidrag til fællesskabet - man bliver forpligtet.

Alvorlig fritid er ikke den bare fornøjelse, den alvorlige fritid rummer også ulemper. F.eks. er alvorlig fritid forbundet til sceneskræk, at skulle præstere og være på, intens koncentration, lang tids forberedelse, vilje til vedholdenhed, konkurrence i idræt og sport. Den er også forbundet til skuffelsen over ikke at mestre, ikke at gøre det så godt som forventet, men man lever for det meste med omkostningerne, som ofte er små.

Konklusion artikel 1.

Fritiden, både den afslappende og den alvorlige, giver muligheder for at oparbejde en mængde gode minder og erfaringer, man kan trække på i livet, minder, der er lettere at oparbejde i fritiden end på arbejde og i skolen.

Fritid er også betinget af socioøkonomiske forhold, men mulighederne for at overskride disse begrænsninger er langt større end i arbejde og i skolen. Forpligtelsen og institutionaliseringen er mere begrænset i fritiden end i skolen og i arbejde, hvilket gør det nemmere at bidrage og deltage på forskellige måder fritiden end i arbejde og i skolen.

Den pædagogiske opgave i den frie tid bliver efter min vurdering, og med afsæt i positioneringen af fritiden som to gensidige og relationelt forbundne rum, *afslappende* og *alvorlig* fritid, at sikre den rette balance imellem det afslappende og det alvorlige, uden at det dermed bliver til ’skal’ eller pligt, men gerne forpligtende.

Pædagogisk handler det bl.a. om at udvikle livsmod igennem det at kunne overskride sig selv, eget mod med støtte fra andre, hvor de andre i fritiden både kan være pædagoger og andre børn og unge.

Forslag til handling.

Afmærk et fysisk rum i SFO'en, Klubben og Ungdomsskolen. Udnævn det som det eneste sted hvor man må bruge mobilen, når den ikke spiller en rolle i en pædagogisk sammenhæng.

Analysér hvor meget tid børn og unge bruger her og hvad de bruger denne tid på?

Lad analysen danne afsæt for en refleksion i personalegruppen ud fra tre spørgsmål:

- Stjæler digitale mediers stærke adfærdsdesign og deres forvrængede virkelighedsbilleder muligheden for at finde sammen i en afslappende fritid, som forudsætning for at dannelse kan finde sted i den rigtige verden og ikke i digital glansbillede verden?

Hvis ja – hvilke konsekvenser har det så for børn og unges udvikling?

- Hvordan skaber vi en større tilgængelighed af analoge legemuligheder hvor børn, unge og voksne er i fællesskab i spændingen imellem afslappende og alvorlig sjov fritid.

I den næste artikel ser vi nærmere på begrebet sjov og hvad fritids- og ungdomspædagogerne gør når de arbejder med sjov.

Litteratur:

Larsen, Jesper: (in press) Klub og ungeområdet – det alvorligt sjove præstationsområde. *Tidsskrift for Socialpædagogik*. Dansk Forening for Socialpædagogik. Artiklen udkommer december 2021.

Larsen, Jesper: [Klub Valhalla som Livslegeplads med afslappende og alvorlig sjov fritid \(squarespace.com\) www.upol.dk](#) 2021.

Larsen, Jesper: (in press) Ungehuse, fritids- og ungdomsklubber og SFO - de afslappende og alvorligt sjove uddannelsesrum, Dafolo ledelsesmagasin oktober 2021